

OBSAH

Předmluva	11
1. Úvodem	13
2. Sociální časoprostor	17
2. 1. Sociální pole - obecné vymezení	17
2. 2. Charakteristiky vztahů ve skupině	19
2. 2. 1. Formální-neformální prvek, primární-sekundární skupina	19
2. 2. 2. Emocionalita: síla, směr	19
2. 2. 3. Charakter aktivity ve skupině - altruistické chování, kooperace, lhostejnost, konflikt	20
2. 3. Pozice jedince a prvku	21
2. 3. 1. Identifikace s prvkem - odmítání prvku: subjektivní - objektivní	21
2. 3. 2. Velikost prvku a jeho provázanost v sociálním poli, vazby na další prvky	21
2. 3. 3. Cíl jedince ve vztahu k prvkem: altruismus, kooperace, parazitizmus	22
2. 3. 4. Komunikace, interakce jedince a prvku: směr, způsob komunikace, frekvence	23
2. 4. Časová alokace prvku	24
2. 4. 1. Temporalita sociálního pole	24
2. 4. 2. Vícegenerační, celoživotní, životní fáze, dočasné, nahodilé, ve vazbě na roli	24
2. 5. Prostorová alokace prvku	25
2. 6. Charakter prvku ve vztahu k jedinci a k majoritní společnosti	26
2. 7. Sociální časoprostor a intencionalita české mládeže	26
2. 7. 1. Sociální časoprostor	26
2. 7. 2. Intencionalita a časový rozměr života české mládeže	28
2. 7. 3. Tabulky	32
3. Sociální zrání	35
3. 1. Sociální zrání - vědomí	36
3. 1. 1. Světový názor	36
3. 1. 2. Hodnoty	37
3. 1. 3. Společenské postoje	41
3. 2. Sociální kompetence	42
3. 2. 1. Společenské role	44
3. 2. 2. Společenské normy	45
3. 2. 3. Vzorové chování, stereotypy, sociální mechanismy, sociální návyky	46

3. 2. 4. Životní styl	46
3. 3. Sociální zrání ve struktuře sociálního pole	46
3. 4. Občanské - politické zrání	48
3. 4. 1. Politická kultura	48
3. 4. 2. Složky politické kultury a politického zrání	53
3. 5. Individuální spontánnost a tlak sociálních regulativů	55
3. 6. Socializace a individualizace	57
4. Hodnoty mládeže	63
4. 1. Společnost, mládež, hodnoty	63
4. 1. 1. Hodnoty a hodnotové orientace ve struktuře osobnosti	65
4. 1. 2. Hodnotový systém jedince a společnosti	66
4. 1. 3. Vztah společenských disciplín ke kategorii hodnot	67
4. 1. 4. Metodologické poznámky k výzkumu hodnot	69
4. 2. Hodnotové preference, struktura hodnot a hodnotové orientace	69
4. 2. 1. Hierarchie hodnot	69
4. 2. 2. Párové hodnoty	74
4. 2. 3. Struktura hodnot - hodnotová orientace	78
4. 2. 4. Hodnotové orientace	78
4. 2. 4. 1. Rozložení hodnotových orientací mezi mladou generací	80
4. 3. Vývoj hodnotových orientací - životní fáze a generační vývoj	81
4. 3. 1. Vývoj hodnot v závislosti na věku	84
4. 3. 2. Generační proměny hodnotové orientace	85
4. 4. Hodnotové orientace ve specifických skupinách mládeže	87
4. 4. 1. Hodnotová orientace v socioekonomických a demografických skupinách	87
4. 4. 2. Hodnotové orientace stoupenců náboženských a ideových směrů a specifických skupin	90
4. 5. Komparace vývoje hodnot v západních společnostech a v české společnosti	94
4. 5. 1. Trendy vývoje hodnot v Evropě a ve světě	94
4. 5. 2. Komparace vývoje hodnot	96
4. 6. Tabulky	98
5. Duchovní a náboženský život	103
5. 1. Světový názor	104
5. 2. Posmrtný život	106
5. 3. Význam osobností duchovního a náboženského života pro českou mládež	107
5. 4. Znalosti světových náboženství	112
5. 5. Formy náboženského a duchovního života	115

5. 5. 1. Úloha kněze	115
5. 5. 2. Alokace hledání Boha	118
5. 5. 3. Význam forem náboženského a duchovního života	119
5. 5. 4. Formy duchovního a náboženského života	121
5. 6. Postoje k církvím	124
5. 7. Vývoj duchovního života moderního člověka	127
6. Volný čas a aktivity mládeže	131
6. 1. Volný čas, společnost, mládež	131
6. 1. 1. Aktivity v životě jedince a společnosti	131
6. 1. 2. Metodologické poznámky k výzkumu aktivit ve volném čase	131
6. 2. Aktivity ve volném čase a jejich struktura	132
6. 2. 1. Význam volnočasových aktivit pro život jedince a společnosti	132
6. 2. 2. Struktura volnočasových aktivit mládeže	133
6. 2. 3. Jednotlivé aktivity a orientace ve volném čase	136
6. 3. Vývoj aktivit ve volném čase	138
6. 3. 1. Vývoj aktivit ve volném čase v závislosti věku	138
6. 3. 2. Generační posuny aktivit	141
6. 4. Intergenerační kontinuita aktivit ve volném čase	146
6. 5. Sociální podmíněnost orientací ve volném čase	148
6. 6. Postoje k hudebním žánrům jako indikátor kulturní orientace	152
6. 7. Cestování	155
6. 7. 1. Způsob cestování	155
6. 7. 2. Cíl cestování	157
6. 8. Erotické a sexuální aktivity	160
6. 8. 1. První sexuální zkušenost	160
6. 8. 2. Vývoj erotických a sexuálních aktivit	163
7. Média v životě mládeže a mládež v informatizaci společnosti	165
7. 1. Média a volný čas mládeže	165
7. 1. 2. Objem času věnovaného mediálními aktivitám	166
7. 2. Mládež a televizní vysílání	175
7. 2. 1. Sledování televize ve struktuře aktivit volného času	175
7. 2. 2. Metodologické poznámky k výzkumu televize	175
7. 2. 3. Frekvence sledování televizních stanic	175
7. 2. 4. Motivace ke sledování televizních programů	176
7. 2. 5. Oblíbenost televizních žánrů	177
7. 2. 6. Charakteristika televizního vysílání - negativní prvky ve vysílání	180
7. 2. 7. Hodnocení vlivu televizního vysílání na mládež	183

7. 3. Četba knih	186
7. 3. 1. Kniha a kultura	186
7. 3. 2. Metodologické poznámky k výzkumu četby	186
7. 3. 3. Frekvence, žánr, období a národní literatura četby mládeže	187
7. 4. Pozice mladé generace ve vytváření informační společnosti	191
7. 4. 1. Metodologické poznámky k výzkumu computerizace	191
7. 4. 2. Mládež a vybavování české společnosti osobním počítačem	191
7. 4. 3. Počítačové aktivity	194
7. 4. 4. Hardwarové a programové vybavení PC české mládeže	196
7. 4. 5. Způsob využívání počítače	198
8. Sociálně deviantní jevy u mládeže a sociálně deviantní mládež	203
8. 1. Úvodem	203
8. 2. K metodice výzkumu sociální deviace mládeže	205
8. 3. Příčiny a důsledky sociálního deviantního zrání	208
8. 3. 1. Hodnotové orientace	208
8. 3. 2. Aktivity ve volném čase	211
8. 3. 3. Televizní vysílání	214
8. 3. 4. Sociální časoprostor a intencionalita	217
8. 3. 5. Rodina a sociální deviace	218
8. 3. 5. 1. Rodinné klima	218
8. 3. 5. 2. Tělesné tresty v dětství	219
8. 3. 5. 3. Kapesné	220
8. 3. 5. 4. Citová vazba v rodině	220
8. 3. 5. 5. Aktivity a role rodičů	221
8. 3. 6. Šikanování	224
8. 4. Sociálně negativní jevy	225
8. 4. 1. Drogy a narkomani	225
8. 4. 1. 1. Věk první nabídky drogy	226
8. 4. 1. 2. Věk prvního užití drogy	228
8. 4. 2. Nikotinismus a alkoholismus	230
8. 4. 3. Flexibilní body, indikující průběh sociálního zrání	231
8. 4. 4. První sexuální zkušenost	235
8. 5. Sociální deviace - analýza a kvantifikace	237
8. 5. 1. Konstrukce indexu deviace	237
8. 5. 2. Rozložení deviace v populaci a v souborech	237
8. 5. 3. Sociální podmíněnost deviace	239
9. Generace a reprodukce společnosti	245
9. 1. Formování generace	245

9. 2. Střídání generací a společenská změna, potencialita generace . . .	247
9. 3. Tři fáze společenské aktivity generace	248
9. 4. Průnik společenské dynamiky a generací v rodině	251
Příloha: Charakteristiky výzkumů	255
Literatura:	271
Summary	275
Contents	287

CONTENTS

Foreword	11
1. Introduction	13
2. Social Time Space	17
2. 1. Social Field - General Definition	17
2. 2. Characteristics of Relationships inside a Group	19
2. 2. 1. Formal-Informal Element, Primary-Secondary Group	19
2. 2. 2. Emotionality: Strength, Direction	19
2. 2. 3. Character of an Activity inside a Group - Altruistic Behaviour, Co-operation, Indifference, Conflict	20
2. 3. Individual and Element Positions	21
2. 3. 1. Identification with an Element - Refusing an Element: Subjective-Objective	21
2. 3. 2. Element's Size, Its Mutual Connection inside the Social Field, Relations to Further Elements	21
2. 3. 3. Individual's Target Related to an Element: Altruism, Co-operation, Parasitism	22
2. 3. 4. Communication, Interaction between an Individual and an Element: Direction, Way of Communication, Frequency	23
2. 4. Time Allocation of an Element	24
2. 4. 1. Temporality of a Social Field	24
2. 4. 2. Multigenerational, Full-life, Life Phases, Passing, Chance, Role Connected	24
2. 5. Space Allocation of an Element	25
2. 6. Element's Character Related to an Individual and to a Major Society	26
2. 7. Social Time Space and the Czech Youth's Intentionality	26
2. 7. 1. Social Time Space	26
2. 7. 2. Czech Youth's Intentionality and Time Dimension	28
2. 7. 3. Charts	32
3. Gaining Social Maturity	35
3. 1. Gaining Social Maturity - Consciousness	36
3. 1. 1. World Outlook	36
3. 1. 2. Values	37
3. 1. 3. Social Attitudes	41
3. 2. Social Competency	42
3. 2. 1. Social Roles	44
3. 2. 2. Social Norms	45
3. 2. 3. Behaviour Patterns, Stereotypes, Social Mechanisms, Social Habits	46

3. 2. 4. Life Style	46
3. 3. Gaining Social Maturity in a Social Field Structure	46
3. 4. Gaining Civic and Political Maturity	48
3. 4. 1. Political Culture	48
3. 4. 2. Components of Political Culture and of Gaining Political Maturity	53
3. 5. Individual Spontaneity and Social Regulatives Pressure	55
3. 6. Socialization and Individualization	57
4. Youth's Values	63
4. 1. Society, Youth, Values	63
4. 1. 1. Values and Value Orientations in Personality Structure	65
4. 1. 2. Value System of an Individual and Society	65
4. 1. 3. Relation of Social Science Disciplines to the Category of Value	66
4. 1. 4. Methodological Notes on the Research of Values	67
4. 2. Value Preferences, Structure of Values and Value Orientations	69
4. 2. 1. Hierarchy of Values	69
4. 2. 2. Couple Values	74
4. 2. 3. Structure of Values - Value Orientation	78
4. 2. 4. Value Orientations	78
4. 2. 4. 1. Value Orientations Distribution among Young Generation	80
4. 3. Development of Value Orientations	81
- Life Phase and Generation Development	84
4. 3. 1. Value Development Related to Age	85
4. 3. 2. Generation Changes of Value Orientation	87
4. 4. Value Orientation in Specific Groups of Youth	87
4. 4. 1. Value Orientation in Socio-economic and Demographic Groups	90
4. 4. 2. Value Orientations of Followers to Religious and Ideal Tendencies and to Specific Groups	94
4. 5. Comparing Development of Values in Western Societies and in the Czech One	94
4. 5. 1. Trends of Development of Values in Europe and Worldwide	94
4. 5. 2. Comparing Development of Values	96
4. 6. Charts Concerning	96
5. Spiritual and Religious Life	103
5. 1. World Outlook	104
5. 2. Life After Death	106

5. 3. Importance of Personalities of Spiritual and Religious Life for Czech Youth	107
5. 4. Knowledge About World Religions	112
5. 5. Forms of Religious and Spiritual Life	115
5. 5. 1. Priest's Role	115
5. 5. 2. Allocation of Seeking God	118
5. 5. 3. Importance of Forms of Religious and Spiritual Life	119
5. 5. 4. Forms of Religious and Spiritual Life	121
5. 6. Attitudes Toward Churches	124
5. 7. Development of Modern Man's Spiritual Life	127
6. Leisure and Activities of Youth	131
6. 1. Leisure, Society, Youth	131
6. 1. 1. Activities in Life of an Individual and of Society	131
6. 1. 2. Methodological Notes on the Research of Leisure Activities	131
6. 2. Leisure Activities and Their Structure	132
6. 2. 1. Importance of Leisure Activities for Life of an Individual and of Society	132
6. 2. 2. Structure of Youth's Leisure Activities	133
6. 2. 3. Individual Activities and Orientations of Leisure	136
6. 3. Development of Leisure Activities	138
6. 3. 1. Development of Leisure Activities related to Age	138
6. 3. 2. Generation Activity Changes	141
6. 4. Intergeneration Continuity of Leisure Activities	146
6. 5. Social Conditioning Leisure Orientations	148
6. 6. Attitudes Toward Music Genres as an Indicator of Culture Orientation	152
6. 7. Travelling	155
6. 7. 1. Way of Travelling	155
6. 7. 2. Target of Travelling	157
6. 8. Erotic and Sexual Activities	160
6. 1. The First Sexual Experience	160
6. 2. Development of Erotic and Sexual Activities	163
7. Media in Life of Youth and Youth in Informatization of Society	165
7. 1. Media and Leisure Time of Youth	165
7. 1. 2. Time Volume Devoted to Media Activities	166
7. 2. Youth and Telecasting	175
7. 2. 1. Watching TV in the Structure of Leisure Activities	175
7. 2. 2. Methodological Notes on the Research of the Television	175
7. 2. 3. Frequency of Watching TV Stations	175
7. 2. 4. Motivation to Watching TV Programmes	176

7. 2. 5. TV Genres Popularity	177
7. 2. 6. Characteristic of Telecasting - Negative Elements in the Casting	180
7. 2. 7. Evaluating the Influence of Telecasting on Youth	183
7. 3. Reading Books	186
7. 3. 1. Books and Culture	186
7. 3. 2. Methodological Notes on the Research of Reading	186
7. 3. 3. Frequency, Genre, Period and National Literature Read by Youth	186
7. 4. Position of Young Generation in Creating Information Society	187
7. 4. 1. Methodological Notes on the Research of Computerization	191
7. 4. 2. Youth and Equipping the Czech Society with Computers	191
7. 4. 3. Computer Activities	194
7. 4. 4. Hardware and Software PC Equipment of Czech Youth	196
7. 4. 5. Way of Using Computers	198
8. Socially Deviant Phenomena in Youth and Socially Deviant Youth	203
8. 1. Introduction	203
8. 2. On Methods of the Research of Social Deviation of Youth	205
8. 3. Causes and Consequences of Gaining Social Deviant Maturity	208
8. 3. 1. Value Orientations	211
8. 3. 2. Leisure Activities	214
8. 3. 3. Telecasting	217
8. 3. 4. Social Time Space and Intentionality	218
8. 3. 5. Family and Social Deviation	218
8. 3. 5. 1. Family Climate	219
8. 3. 5. 2. Corporal Punishments in Childhood	220
8. 3. 5. 3. Pocket Money	220
8. 3. 5. 4. Emotional Connection in a Family	221
8. 3. 5. 5. Activities and Roles of Parents	221
8. 3. 6. Vexation	224
8. 4. Socially Negative Phenomena	225
8. 4. 1. Drugs and Drug Addicts	225
8. 4. 1. 1. Age of the First Drug Offer	226
8. 4. 1. 2. Age of the First Using a Drug	228
8. 4. 2. Nicotinism and Alcoholism	230
8. 4. 3. Flexible Points Indicating Run of Gaining Social Maturity	231
8. 4. 4. The First Sexual Experience	235
8. 5. Social Deviation - Analysis and Quantification	237
8. 5. 1. Constructing Deviation Index	237
8. 5. 2. Distribution of Deviation in Population and in Samples	237

8. 5. 3. Social Conditioning Deviation	239
9. Generations and Reproducing Society	245
9. 1. Forming of a Generation	245
9. 2. Generations Relief and Social Change, Potentiality of a Generation	247
9. 3. Three Phases of Social Activity of a Generation	248
9. 4. Penetration of Social Dynamics and Generations in a Family	251
Enclosure: Characteristics of Researches	255
Literature	271
Summary	275
Contents	287

